

10. novembril
1925.

III. aastakäik.

Ilmub kaks korda kuus.

Üksik number 25 mk.

Tellimise hind: Aastas . . . Mk. 500.—	Kuulutuste hinnad: 1 lehekülj . . . Mk. 3000.—
Pooles aastas . . . " 250.—	1/2 " . . . " 1500.—
1923 ja 1924 aastak. „ 350.—	1/4 " . . . " 800.—
	1/8 " . . . " 400.—

Toimetus ja talitus: Tallinn, Suure Roosikrantsi uul nr. 12. Avatud k. 9—3 p. l. Telefon nr. 4—72
Jooksev arve: Eesti Panga Tallinna osakond nr. 609.

SISU: 1) Peremehest möödaminnes. 2) Kas võib maakonnavalitsuse osakonna juhataja järelvalvet teostada? T. 3) Omavalitsuste eelarve aasta muutmisest. 4) Valla raha hoiu peale! 5) Vallavalitsuste varustamisest kaitseriistadega. 6) Vallasektetäär olgu palgaline ametnik, A.—p. 7) Linnade raamatupidajate koosoleku otsused, H. N. 8) Omavalitsustegelased. 9) Omavalitsuste päevauudised. 10) Teated Maakondade Liidu ja omavalitsuste tegevusest. 11) Välismaade omavalitsused. 12) Riigikolitu seletused. 13) Bibliograafia. 14) Küsimused ja vastused. 15) Kuulutused.

Peremehest möödaminnes.

Sel samal ajal, kui meil kantselei asjaajamises kõva kord maksab, et paber, mis keskkohast tuleb, kõik alluvad asutused ehk ametnikud järjekorras läbi käib enne, kui ta õigele kohale jõuab, samuti alama asutuse ehk ametniku paberid keskkoha minnes, kuigi asi ise kõige vähema tähtsusega, et kõik asjast informeeritud ja paberi täitmise järelvalvamiseks teadlikud oleksid, valitseb mõnes asutuses suurte küsimuste otsustamisel suutu teine kord. See teine kord ei puutu, kahjuks, mitte asjaajamise paberite käigusse. Paberid käivad ka kõne all oleval juhtumisel harilikku rada. Ja need paberid annavadki võimaluse kõneleda sellest, kuidas mõnel pool peremehest möödaminnes tahetakse küsimusi otsustada.

See paber on Haridusministeeriumi vahetõttu Nr. 21952 — 22. okt. s. a., milles maa-

konnavalitsuste ja linnavalitsuste haridusosakondi palutakse juuresolevad keskkooli juhatajate ja koolinõunikkude päeva päevakorrad kutsena keskkoolijuh. ja koolinõunikkudele edasi anda. Täh. päev ise peetakse ära 16. ja 17. nov. s. a. Päevakorras muu seas keskkoolide võrk ja soovitatavad muudatused selles, koolide eritüübid ja nende arenemise võimalused, kutsehariduse tõstmise võimalused, õpetajate majandusline seis jne.

Nende küsimuste lahendamiseks kutsutakse kokku keskkoolide juhatajad ja koolinõunikud, nagu oleneks nende küsimuste lahendamine ainult Haridusministeeriumist ja tähendatud riigi- ja omavalitsuste ametnikkudest. Et suurem osa kesk- ja kutsekoole omavalitsuste poolt ülevalpeetakse,

siis oleneb nende koolide võrgu muutmine, koolide eritüüpide arendamise võimalused, kutsehariduse tõstmise võimalused, samuti ka õpetajate majandusline seisukord koolide ülevalpidajatest, kaugeltki mitte aga koolijuhatajatest ja koolinõunikudest, kes kooli sisemise korra ja õpetuskorralduse küsimuste loomulikud lahendajad on.

Sellepärast on kõne all oleva päeva korraldamine nimetud küsimuste otsustamiseks ilma koolide ülevalpidajate esitajate osavõtmiseta omavalitsustegelaste hulgas suurt võerastust sünnitanud. Kuigi koolijuhatajad ja koolinõunikud linna- ja maakonnavalitsuste ametnikud on, välja arvatud hra Veidermann, kes ühtlasi ka Tallinna koolivalitsuse juhataja, siiski ei saa nad koolide ülevalpidajate esitajad olla küsimustes, mis väljaspool nende otsekohest tegevusala on. Kõik eespool nimetatud päevakorra punktid puudutavad asju, millede kohta päevale kutsutud vaevalt sõandaksid koolide ülevalpidajate seisukohta avaldada. See peaks iseendest selge olema. Sellepärast peab tahtmatalt oletama, et küsimusi on tahtetud otsustada peremehest möödaminnes, mis aga meie demokraatliku korraga kuidagi kooskõlas ei taha olla.

Et päevakorras ka küsimusi on, mis tegelikult elus haridusosakondade (koolivalitsuste) juhatajate lahendamata, oleks seda enam tarvilik olnud haridusosakondade juhatajate, kui omavalitsuste esitajate, osavõtt kõne all olevast päevast, kes ka kõige

paremine peavad informeeritud olema nõuetest kooli korralduse alal.

Kõigest sellest hoolimata ja vaatamata selle peale, et „ei ole ühtegi suuremat tegevusala, kus nii tihedalt tööle oleks liitunud nii keskvalitsuse kui ka omavalitsuste käed, kui see sündinud haridusalal“¹⁾, on haridusosakondade juhatajad „päevale“ kutsumata jäetud. Soovides ära hoida lahkarmavimise tekkimist keskkoolide korraldusküsimuses, saatis Eesti Maakondade Liidu juhatus 30. okt. Haridusministeeriumile vastava märgukirja, seda järgmiselt lõpetades:

„Et käesolevas küsimuses keskkoolide otstarbekohane korraldusküsimus niihästi Haridusministeeriumi kui ka päevale kutsutute, aga ka omavalitsuste ühine huvi on, ja ainult ühine lahendamine kõige paremaid tagajärgi võib anda, loodab Liidu juhatus, et Haridusministeeriumil põhjust ei ole maakonnavalitsuste haridusosakondade juhatajaid päevale kutsumata jätta“.

Haridusosakondade juhatajad on kõrvale jäetud mitte ainult sellest koosolekust, vaid juba neljat aastat ei olla nende vahelisi nõupidamisi kokkukutsutud, kuna need varemalt sagedased nähtused olid, mis pärast haridusosakonna juhatajate päevale mittekutsumine põhimõttelise ilme saab ja haruldase nähtusena välja paistab meie üldtegevuse korralduses, kus teised ministeeriumid küsimustes, mis omavalitsuste tegevusega seotud, sagedasti nõupidamisi korraldavad omavalitsuste esitajatega.²⁾

31. okt. 1925.

Kas võib maakonnavalitsuse osakonna juhataja järelvalvet teostada?

T.

„Vaba Maa's“ 9. sept. 1925 a. Nr. 208 käsitab hra E. Maddisoni järelvalvet teostamise küsimust valla- ja aleviomavalitsuste tegevuse üle, et järelvalvet peab maakonnavalitsus teostama in corpore, aga mitte ühe oma liikme — vastava osakonna juhataja — kaudu. Selle juures tugeneb lugupeetud autor demokraatse peadoogmale — kollegiaalsuse põhimõttele, mis nõuab järelvalvet teostamist kollegiaalse asutuse (voli- ja nõukogude ja valitsuste) tegevuse üle samaväärilise kollegiaalse asutuse, aga mitte ühe isiku — ametniku — kaudu, kuigi viimane valitud on.

Jagades hra E. Maddisoni vaateid, et kõik (maakonna, linna, valla ja alevi) oma-

valitsused on üheväärilised, ühetaolised ei saa ometi nõus olla järeldustega, et juba sellega, kui järelvalvet seaduste põhjal ja piirides teostab üksik — maakonnavalitsuse liige — oleks rikutud demokraatia põhimõte, kuigi selle juures puudub kollegiaalne küsimuste otsustamise viis. Ajutine järelvalvet seadus lubab järelvalvet teostamist ainult maksvate seaduste piirides, kus juures järelvalvet teostajal ei tule otsustada

¹⁾ Haridusministri abi F. Mikkelsaare sõnad I. omavalitsustegelaste kongressi tervituskõnest (V. E. E. omavalitsustegelaste kongressi lehek. 104).

²⁾ 6. novembril on haridusosakondade juhatajad Haridusministeeriumilt lahke kutse saanud 16. ja 17. nov. päevale ilmuda. Seega on märgukiri oma otstarbe täitnud. Toim.

põhimõtteid, vaid jälgida, kas teatud tegevus on seadusepärane või mitte. Niisugusel küsimuste otsustamisel ei või ka kollegiaalsel asutusel kahte arvamist olla. Hääleteenamusega ei saa seadusevastast küsimust seadusepäraseks tunnistada. Maakonnavalitsuste koosolekutel aga otsustakse küsimusi hääleteenamusega ja loetakse küsimus tagasilükatuks, kui hääled pooleks langevad (maakonna nõukogude kodukorra § 41). Järelvalve teostamisel seadusandlikkuse üle peavad demokraatia põhimõtteid kaitsema seadused, mille põhjal järelvalvet teostakse. Järelvalvet teostaja (üksik isik või kollegiaalne asutus) võib ägedam demokraatia vastane ehk kõige laialisema demokraatia poolehoidja olla, kuid järelvalve alal peab tema tegevus maksvate seaduste piires olema. Ka ei otsusta küsimusi lõpulikult järelvalvet teostaja isik — osakonna juhataja, vaid erapooletu ja rippumatu kohus protsessuaal korras. Nii on põhjendamata nõudmine, et iga vallanõukogu või alevi volikogu otsust peab maakonnavalitsus in corpore seadustega võrdlema ja hääleteenamusega küsimust otsustama. Ka ei tohiks arvata, et üheväärlisuse põhimõtte sellega rikutud on, kui maakonnannõukogu poolt valitud isik — osakonna juhataja — tegelikult järelvalvet teostab. Maakonnavalitsuse liikmed on enamuses ka maakonnannõukogu liikmed ja kuigi järelvalvet teostaja isik — maakonnavalitsuse liige — maakonnannõukogu koosseisu ei kuulu, on ta ometi demokraatlike korra järgi valitud terve maakonna rahva esitaja, järjekindlalt ka nende esitaja, kelle tegevust tema seaduste seisukohalt vaadata ja võrdlema peab. Kui ühe isiku tegevuses järelvalve teostamisel üheväärlisuse põhimõtte rikkumist näha, siis peaks küll ütleva, et see põhimõtte eestkätt rikutud on järelvalve teostamisel maakonnannõukogude ja linnavolikogude tegevuse üle, mida teostama peab seaduse järgi Siseminister. Olles järjekindel, peaks maakonna- ja linna omavalitsuste tegevuse järelvalvet teostama samasuõne kollegiaalne asutus in corpore s. o. Vabariigi Valitsus — aga mitte üksik valitsuse liige — Siseminister. Kui Asutava Kogu seadusandlik delegatsioon, kus pahempoolsetel rühmadel kindel enamus oli, järelvalve tegevuse koondamiseks Siseministri võimkonda, demokraatia põhimõtete ja üheväärlisuse rikkumist ei leidnud, siis ei maksa meil seda otsida ka maakonnavalitsuse liikme tegevuses järelvalve teostamisel. Koguni teistsugune on lugu, kui järelvalvet teostab mitte vas-

tava valitsuse liige või valitud isik, vaid määratud ametnik, nagu see maakonnannõukogude ja linnavolikogude tegevuse järelvalve teostamisel Siseministeriumis välja on kujunenud. Maakonnannõukogude ja linnavolikogude tegevuse järelvalve teostamisel ei piirdu Siseministeriumi määratud ametnikud mitte üksi maksvate seaduste nõudmistega, vaid tihti arutatakse otstarbekohasuse küsimusi, avaldatakse vastuvõetud otsuste kohta oma arvamisi ja seotakse viimaseid isegi ümberotsustamise nõudmistega aluseks. Siseministeriumi määratud ametnikka ei saa ometi demokraatia mõistete järgi üheväärlisusteks pidada maakonna ja linna esituskogudega. Ka ei peaks vähematki kahtlust olema, et maakonnavalitsuse liige — osakonna juhataja — demokraatia põhimõttele ligemal seisab, kui Siseministeriumi osakonna juhataja — määratud ametnik.

Edasi leiab hra E. Maddison takistusi järelvalve teostamisel maakonnavalitsuse ühe liikme poolt maakonnannõukogude kodukorras. Maakonnannõukogude kodukorda arutades jõuab hra E. Maddison §§ 6 ja 29 põhjal otsusele, et järelvalve teostamine ei ole maakonnaomavalitsusse puutuv küsimus, ei kuulu maakonna omavalitsuse jooksu asjaajamise hulka ja seda ei või anda maakonnavalitsuse poolt maakonnannõukogu kodukorra põhjal üksiku osakonna võimkonda.

Järelvalve teostamine ei kuulu otsekohe muidugi maakonnannõukogu võimkonda, kuid kaudselt kuulub ta sinna ometi. Järelvalve teostamine on seotud maakonnaomavalitsuse summade tarvitamisega. Summade määramine kuulub eelarve korras maakonna nõukogu võimkonda. Samuti kuulub maakonnannõukogu võimkonda kontroll summade tarvitamise üle. Maakonnannõukogu on õigustatud revisjoni komisjoni kaudu järelvalve tegevust revideerima samuti, kui igasugust teist maakonnavalitsuse tegevust.

Maakonnavalitsus on maakonnannõukogu täidesaatsvaks organiks (kodukorra § 29) ja tema tegevus jaotakse tarviduse järele osakondadeks (kodukorra § 34). Osakondade juhatajaks on maakonnavalitsuse liikmed, kuna tööjaotus maakonnavalitsuse liigete vahel kuulub maakonnavalitsuse võimkonda. Maakonnavalitsus on igatahes õigustatud järelvalve teostamist ühe oma liikme — vastava osakonna juhataja — peale panema.

Jooksvate asjade ajamiseks peab maakonnavalitsus mitte vähem, kui kord nädalas koosolekuid (kodukorra § 38).

Kui leppida hra E. Maddisoni vaatega, et järelvalve teostamine ei ole maakonnaavalitsuse jooksev asjaajamine, vaid „iseseisev ülesanne“, siis ei saagi järelvalve küsimusi maakonnaavalitsuse koosolekul arutada ega otsustada maakonnanõukogude kodukorras ettenähtud korras, vaid nende küsimuste otsustamisel tuleks käia mingisuguse teise kodukorra järgi, mida meil ei ole.

Kui maakonnaavalitsusel õigust ei ole järelvalve teostamist ühele oma liikmele edasi anda, siis peaks ju maakonnaavalitsus ka in corpore vallavalitsusi revideerima, samati terves koosseisus kohtusse ilmuma järelvalve korras antud protestisid kaitsema jne.

See asjaolu, et protestiga kohtus esineb maakonnaavalitsus, aga mitte osakonna juhataja iseseisvalt, ei muuda asja, sest järelvalve seadusega ei ole muudetud üldist asutuste kohtus esinemise korda, mis teiste seadustega kindlaks on määratud. Kuigi järelvalve seadus järelvalve teostamise otsekohe ühe maakonnaavalitsuse osakonna võimkonda oleks annud, poleks vastav osakond ka siis iseseisvalt kohtus esineda saanud.

Maakonna- ja linna omavalitsuste tegevuse protesteerimisel esineb kohtutes Siseministeriumi Omavalitsuse asjade Peavalitsus. Ka temale ei anna järelvalve seadus kohtus esinemise õigust. Järelvalve seadusega on protesteerimiseõigus antud ainult Siseministrile või tema esitajale. Et keegi võiks olla Siseministri esitajaks ilma erilise määramiseta, peaks vaevalt mõeldav olema. Kuid ometi õigustab Riigikohus Omavalitsuse asjade Peavalitsuse iseseisvat esine-

mist järelvalve asjades (Riigikohtu Adm. osakonna toimetus Nr. 310 — 1921). Oma otsuse põhjenduseks toob Riigikohus ette, et Omavalitsuse asjade Peavalitsus on Siseministeriumi osakond ja kui niisugune toimetab ta Siseministri ülesandel ja tema peale „võib“ ministerium omavalitsuste tegevuse järelvalvet panna ajutise omavalitsuse järelvalve seaduse § 3 põhjal. Riigikohtu motiivides ei ole määrust nimetatud, millega nimelt omavalitsuste tegevuse järelvalve oleks Omavalitsuse asjade Peavalitsuse peale pandud, kuna adm. kohtukorra § 3 kindlalt nõuab, et protesteerijate õigused peavad seadustega kindlaks määratud olema. Kui aga Omavalitsuste asjade Peavalitsusel õigus on iseseisvalt kohtutes esineda, siis mitte järelvalve seaduse põhjal, kuid Ts. kp. sead. § 1284 põhjal.

Ka omavalitsused esinevad kohtutes ts. kp. seaduses kindlaksmääratud korras, ja järelvalve seadus ei loo mingisugust eri korda selleks.

Maakonnaavalitsuste tööjaotus — asjaajamise kodukord — on vist küll igal pool maakonnanõukogude poolt kinnitatud ja Siseministri poolt järelvalve korras täitmisele lastud. Nende kodukordade põhjal kuulub valla ja alevi omavalitsuste tegevuse järelvalve teostamine administratiiv osakondade võimkonda ja osakonna juhataja võib maksvate seaduste piirides iseseisvalt toimida.

Järelvalve teostamine maakonnaavalitsuste poolt in corpore ei ole tegelikus elus üldse mõeldav.

Omavalitsuste eelarve aasta muutmisest.

Juba mitu korda on omavalitsuste, eriti linnade, poolt soov kuuldavale tulnud, et eelarve aasta saaks muudetud, et senise kalendri aasta asemel võetaks tarvitusele uus eelarve aasta, mis algaks kas 1. apr. ja lõppeks 31. märtsil ehk 1. maist — 30. aprillini. See soov on tingitud ühelt poolt sellega, et osa omavalitsustegevus alade, nagu heakorra, ehitustegevuse jne. kõige intensiivsem sügisene tööaeg eelarve kokkuseadmise ajaga ühte langeb, mis isendast juba soovitatav pole, sest üks töö takistab teist. Kuna eelarve summade kalkulatsiooni juures pole praegu võimalik

viimase aasta kogemustega arvestada, sest töö tulemused ilmutavad ennast alles pärast eelarve kava kokku seadmist, nii et kalkulatsiooni tuleb rajada kaugemate aastate andmetele, mille tõttu aga selle täpsus kannatab. Suvise hooaja peale eelarvete väljatöötamist määrata pole ka otstarbekohane, sest siis langeks see ametnikkude puhkuse ajaga kokku, mis teatavasti ka raskusi sünnitaks.

Teiselt poolt, et omavalitsuste ettevõtete, nagu gaasivabrikute ja elektri jaamade elavam tegevuseajajärk — septembrist aprillini — praegu kahe eelarve aasta peale

angeb, ning muud omavalitsuste tööstuslised ja majanduslised ettevõtted, nagu turbatööstus ja mõisad, kalendri aasta lõpuks omi saadusi realiseerida ei jõua, oleks otstarbekohane ja kasulikum nende kulude ja tulude täpsemaks arvestamiseks ning üldiselt ka omavalitsuste majapidamise huvide seisukohast soovitav, et nende ettevõtete eksploateerimise hooaeg ühe eelarve aasta piirides sünniks.

Riigi eelarve aasta muutmine aga omalt poolt toob ka tungiva vajaduse omavalitsuste eelarveaasta vastavat muutmist, sest nii mitmed omavalitsuse tegevusalad on tihedalt seotud riikliste toetustega ja riigi eelarvega. Lubame siin tähelepanu ainult juhtida hoolekande alale. Maksva Hoolekande seaduse § 11 põhjal on iga omavalitsuse asutus kohustatud igaaastase hoolekande kava välja töötama ja selle esitama heakskiitmiseks; valla ja alevi omavalitsused — maakonnavalitsusele, maakonna ja linna omavalitsused Töö- ja Hoolekande ministriumile. Viimane on kohustatud nende üksikute kavade põhjal üleriiklise hoolekande kava väljatöötama. Omavalitsuste igaaastased hoolekande teostamise kavad on õieti hoolekande kulude eelarved, ja kui nüüd omavalitsused ühekalendri aastale vastava eelarve aasta järele omad kavad välja töötavad, ning Töö- ja Hoolekandeministrium riigi eelarveaasta järele — 1. aprillist — 31. märtsini — üleriiklise kava kokku peab seadma, siis on kerge ettekujutada, missuguste raskustega see seotud on. Veel rohkem on seotud maakonnaval. totatsioon ja teedetegemiseks antavad summad riigi eelarvega. Riikides, kus riikline eelarveaasta muudetud, on suuremalt jaolt ka omavalitsuste eelarvete aastad vastavalt muudetud, mis häid praktilisi tagajärgi on annud. Sellepärast ei võiks ka meie teist teed käia, vaid tuleks ka omavalitsuste eelarve aasta 1. aprillist — 31. märtsini kindlaks määrata.

Esitatavad seaduseelnõud ei käsita mitte üksi omavalitsuste eelarvete ja aruannete kokkuseadmise tähtaegade muutmist, vaid ka nende omavalitsusmaksude muutmist, mis seadusega fikseeritud. Uue eelarveaasta peate üleminek eeldab ka nende tähtaegade muutmist, sest need on kindlaks määratud kalendriaasta alusel ja on siduvad omavalitsustele eelarvete kokku seadmisel. Sarnast maksude tähtaegade muutmist on tarvilik järgmiste maksude kohta: trahterimaks — linnades ja maakondades, lõbustusmaksu — linnades ja liikumata varanduste hindamismaksu — alevites. Uus

eelarveaasta hakkaks omavalitsuste suhtes maksma tegelikult 1. aprillist 1927, kuna aga eelarve kavade ja aruanne läbivaatamise tähtajad juba 1926 a. maksma hakkaksid, millega tingitud on käesoleva seaduse jõusse astumine 1. jaan. 1926 a.

Üleminekuks uue eelarve peale on kõige otstarbekohasem omavalitsuste 1927/28 a. eelarve 15 kuu peale kokkuseada, mis eelarve tasakaalu viimist tehnilisest küljest kergendaks.

Seaduse eelnõud, vastavalt neile põhimõtetele, oleksid:

Maakondade ja valdade eelarvete ja aruannete kokkuseadmise ja trahterimaksu tähtaegade muutmise seadus.

1. Maakondade ja valdade eelarveaasta algab 1. aprillil ja lõpeb järgmise kalendriaasta 31. märtsiks.

2) Ajutises seaduses valla- ja maakonna omavalitsuste sissetulekute, väljaminekute, eelarvete ja aruannete kohta („R. T.“ Nr. 18/19 1920 a.) ettenähtud tähtajad muudetakse järgmiselt:

- a) § 78 — 1) „1. oktoobriks“ asemel „1. jaanuariks“;
- 2) „1. detsembriks“ asemel „1. märtsiks“;
- b) § 80 — „1. jaanuariks“ asemel „1. aprilliks“;
- c) § 88 — 1) „1. maiks“ asemel „1. augustiks“;
- 2) „1. augustiks“ asemel „1. novembriks“;
- 3) „1. septembriks“ asemel „1. detsembriks“;
- d) § 89 — 1) „1. septembriks“ asemel „1. detsembriks“;
- 2) „1. oktoobriks“ asemel „1. jaanuariks“;
- e) § 28 — 1) „1. oktoobriks“ asemel „1. detsembriks“;
- 2) „15. oktoobriks“ asemel „15. detsembriks“;
- § 29 — „30. oktoobrini“ asemel „30. detsembrini“.

3. Maakonnanõukogu kodukorra § 10 täh. muudetakse järgmiselt: Eelarve kinnitamine sünnib maakonnanõukogu kevadisel koosolekul ja aruande kinnitamine sügisel koosolekul.

4. Üleminekuks uue eelarve aasta peale seatakse maakondade ja valdade 1927/28 aasta eelarve 15 kuu peale kokku, arvates 1. jaan. 1927.

5. Käesolev seadus hakkab maksma 1. jaan. 1926 a.

Alevite eelarvete ja aruannete kokkuseadmise ja hindamise maksu sissenõudmise tähtaegade muutmise seadus.

1. Alevi eelarveaasta algab 1. aprillil ja lõpeb järgmise kalendriaasta 31. märtsil.

2. 15. juulil 1917 a. aleviseaduses ettenähtud tähtajad muudetakse järgmiselt:

- a) § 128 — „1. novembriks“ asemel „1. veebruariks“;
- b) § 130 — „1. jaanuarini“ asemel „1. aprillini“;
- c) § 135 — „1. maiks“ asemel „1. augustiks“;
- d) § 140 — „kuni 1. märtsini“ asemel „volikogu poolt seks määratud tähtajaks“;

e) § 141 — „kuni 1. märtsini“ asemel volikogu poolt seks määratud tähtajaks“.

3. Üleminekuks uue eelarveaasta peale seavad alevid 1927/28 aasta eelarve 15 kuu peale kokku, arvates 1. jaanuarist 1927.

4. Käesolev seadus hakkab maksma 1. jaanuarist 1926 a.

Arvesse võttes seda, et tähtajad tegeliku elu kogemuste järele nii ehk teistsugused olla võivad, oleks väga soovitatav, et omavalitsused ja nende tegelased kõige lähemal ajal Maakondade Liidule teataksid, missugused vastuväited ja sooviavaldused kellelgi on eelarveaasta ja maksutähtaegade kohta, väljaminees toodud kavast.

Valla raha hoiu peale!

Kuigi vallad rahaküllusega kiidelda ei saa, kuigi vähe neid vallavalitsusi ei ole, kes tihti tuntavat rahakitsikust põevad ja kelle sissetulekud väljaminekuteks ette ei löö, vaid jooksvate kuludegi katteks laenu peavad tegema, on ometi igas vallavalitsuses päivi, kus maksude hooajal suuremad summad sissetulevad, mitte üksi riigi ja maakonna, vaid ka valla enese maksudena, mis mitte korraga välja ei lähe, vaid aja jooksul. Need summad hoitakse aga rahulikult valla rahakappis, tihti ka riigi summad, kuigi seadus ettenäeb suuremate summade edasiandmise korra enne tähtaega. Nimetatud seaduse nõue, piirdudes kindla tähtpäevaga, ei kindlusta muidugi ka riigi summade hoidmist, selle seaduse täitmine võib ainult seisva rahasumma üldsummat vähendada.

Kahjuks jääb see seaduse nõue aga tihti täitmata, valla oma summe kogub maksude hooajal ka rohkesti, nii et valla rahakapid ajuti eneses suuremaid summe sisaldavad. See ei ole muidugi teadmata neil, keda võeras vara huvitab.

Hiljutised juhtumised Vao ja Kehtna vallavalitsuste kassakappide lõhkumise alal tuletavad seda meelde, ühtlasi hüüavad aga: valla raha hoiu peale!

Kui vaadelda vallavalitsuse käsutada olevate summade hoiu peal hoidmist, siis tuleb järeldada, et suurel hulgal vallaomavalitsustel see täiesti võeras asi on: valla summe ei panda üldse jooksvale arvele.

Paljud võivad õigusega hoisusummade operatsioonide puudumist seletada raha-

asutuste puudumisega lähiduses. See põhjendus on õige. Õige on aga see, et paljudele omavalitsustele on rahaasutused lähedal, mõnel pool vallavalitsuse enese ruumideski, kuid—raha seisab omas kappis. Ei olda lihtsalt panga operatsioonidega harjutud või peetakse raskeks raamatutest läbikandeid kassa arvelt hoisusummade arvele ja tagasi. See raskeks pidamine on aga ilma ühegi põhjuseta ja harjuma. peab kõigeaga.

Valla raha hoiu peale panemisega ei kõrvaldata üksi vargate juurdemeelitamise objekt, ei veeretata üksi vastutus raha allesolemise eest valla tegelaste õladelt rahaasutuse õladele, ei täideta üksi täiesti käsku kätteusaldatud varanduse kasvamine alal protsendi raha näol, vaid vabaneetakse ka suurema hulga raha ülelugemisest iga kantseleipäeva õhtul kassa kontrollerimise puhul. Need kõik, igauks oma ette, on juba kaaluvad põhjused selleks, et valla raha tuleb hoiu peale panna.

Ei saa jätta nimetamata veel üht väga kaaluvat põhjust. Sagedam, kui valla rahakapi lõhkumisi, on ettetulnud juhtumisi, kus vallavanemad ehk nende abid on valla summe oma kasuks tarvitanud, see tegu avalikuks tulnud ja selle eest kohtu alla langenud. Selle kuriteo peale meelitab valla rahakappis kasuta seisev raha. Ei ole seal suuremaid summe seismas, kaob ka kuritegevus sellel alal.

Mitmekordne põhjus on sellepärast nõudmas, et vabad summad, tulevad viivitamata rahaasutustesse jooksvale arvele

anda, ka siis, kui see vähemate raskustega seotud on. Kooskõlas sellele tarvidusele võtsingi omal ajal ka vallavalitsuste revideerimise kavasse punkti üles, et kas on vallanõukogu otsuse kohaselt vallavalitsuse raha summad hoiule antud.

Et seda nõuet täita, et vallavalitsuse kasutada olevad summad hoiule antud oleks, tuleb igal vallanõukogul, kus seda

tehtud ei ole, otsus teha, kui suuri summe võib vallavanem jooksvateks kuludeks valla kappis pidada ja missuguses rahaasutuses hoiusummad hoida. Revisjoni komisjoni hooleks jääb valvata selle otsuse täitmise korralikkuse üle, mida nii kerge teha on.

Tehakse nii, on suure hulga kuritegevuse võimalused võetud. Sellepärast—valla raha hoiu peale!

Vallavalitsuste varustamisest kaitseriistadega.

„Maaomavalitsuse“ Nr. 11-es toodud Harju maakonnavalitsuse vahikirjas puudutati juba kaitseriistade küsimust. 30. okt. saatis Harju maakonnavalitsus Omavalitsusasjade Peavalitsusele selles asjas täiendavalt järgmise märgukirja:

Oma kirjas 11. juunist s. a. Nr. 552 muu seas palusime Teie korraldust, et etaapi korras saadetavate vangide saatmiseks ning vallakassade kaitsmiseks vallavalitsustele antaks luba sõjaväele tarvitamiseks kõlbmata kaitseriiste, vastavatelt sõjaväe asutustelt muretseda.

Ettepanekut põhjendasime asjaoluga, et nimetatud kaitseriistad on tarvilikud vangide saatmiseks.

Vallavalitsused on selles asjas mitmel puhul maakonnavalitsuse poole pööranud, paludes asjale lahendust leida, ja võimaldada kaitseriistade pidamist. On juhtumisi olnud, kus vallavalitsusel kardetavamate vangide saatmiseks saatjate leidmine raskusi on sünnitanud, sest kodanik, kellel omal kaitseriista muretsitud pole, nimetatud korral saatjaks ei lähe. Kaitseriistata vangisaatmise järeldused ja võimalused on meie eelmises kirjas ülesloetud.

Veel suurem tähtsus on kaitseriistadel vallakassade hoidmisel. Suuremates valdades, kus raha suuremal arvul vallakassades hoitakse, on viimased täiesti saatuse hooleks.

Hiljutine Vao ja Kehtna vallakassade lõhkumine on ettetoodud väitele tõendus. Kurjategijad teades, et vallavalitsustel igasugu kaitseabinõud puuduvad, tegutsevad kõige külmema rahuga. Kuigi nimetatud vallasekretäridest ehk vahimeestest keegi oleks lõhkumist kuulnud, siis ilma kaitseriistata (vintpüssita) ta oma elu kaalu peale ei pane asja eest, mida ta sarnases seisukorras pole kohustatud kaitsema. Mitmed vallavalitsused on samme astunud harilikus korras lubasaamiseks kaitseriista pidada, aga vastavad poliitiasutused pole nõudmist rahuldanud põhjusel, et juriidilistele isikutele ja asutustele ei saa nimetatud luba anda. Osakonnal aga on teada, et mõnele eraettevõttele (selle juhatusele) on luba vintpüssi hoidmiseks antud.

Sellepärast, arvesse võttes, et vallavalitsused täidavad mitmesuguseid riiklisi ja kogukondlisi ülesandeid ning on riigivõimu teostajad koha peal, palume Teie korraldust, et vallavalitsustele saaks lubatud nimetatud kaitseriiste sõjaväe asutustelt muretseda. Kui aga kirjeldatud korra järgi on võimata kõiki vallavalitsusi sõjariistadega varustada, siis tuleks neile erilised lubad väljaanda, mille järgi oleks võimalus muretseda suurema kaliibrilisi automaat-revolvreid (Nagaanid jne.).

Vallasekretäär olgu palgaline ametnik.

Vallasekretäär A.--p.

See hüüdsõna ei ole uus. Selle põhimõtte tõstis Maakondade Liit juba aastate eest üles ja seda vajadust, et vallasekretäär palgaline ametnik oléks praeguse valitava vallavalitsuse liikme asemel, põhjendati pikemalt „Maaomavalitsuse“ Nr. 7-as 1924 a.

See põhimõte tunnistati õigeaks ka esimesel omavalitsustegelaste kongressil, kus vallasekretäär H. Raid selle mõtte eest välja astus. Maakondade Liidu seisukoht käsitas seda küsimust tulevase omavalitsuse seaduse seisukohalt, kuna kongressil

selle põhimõtte maksmapanemise aeg puudutamata jäi. Vallasekretääride Seltsi nõukogu ja juhatuse ühine koosolek 11. okt. s. a. eespool toodud seisukohta õigeks tunnistades võttis küsimuse üles selle seisukoha maksmapanemiseks enne tulevast omavalitsusseadust, enne uusi valimisi juba.

Vallasekretääride Seltsi juhatuse esitajad on ka Siseministri juures käinud selle mõtte teostamise pärast, et vallasekretäär jääks nüüdsest peale vallaomavalitsuse palgaliseks ametnikuks ja ei oleks mitte enam vallavalitsuse liige, keda iga 3 aasta järele ümbervalida tuleks.

Seda käimapandud mõtet tuleb omavalitsuse arenemise ja heakäekäign seisukohalt vaadeldes tervitada, sest senini on sekretääride ümbervalidimine ja tihtipealne vahetamine väga halvasti omavalitsuse tegevuse peale mõjunud. On ju kõigil teada, et uuele kohale asunud sekretääril, kes enda endises teenistuskohas hoogsalt ning kohusetruult teenis ja keda poliitilised vägikaika vedajad enamusrühmad sealt minema kihutasivad, uues kohas enne kõigesse vallavalitsuse asjaajamisse ning elulolude tundmaõppimisse süveneda tuleb, kui jälle asja edukalt ajada saab. Ja sel-

leks kulub vähemalt aastat paar ära, kuna energilisel sekretääril siis ainult üks aasta soodsates tingimistes asjaajamist arendada võimalik on. Edasikestev ning pikaajaline rahuline teenistus viib aga vallavalitsuse asjaajamise sedavõrd kindlasse seisukorda, et igasugused väärnähtused sellel alal kaovad.

Ei suuda aga sekretäär enda ametikohuseid edukalt ning kohusetruult täita, siis jääks keskvalitsusel õigus igal ajal vallaomavalitsuse nõudmisel või soovil sekretääri lahti lasta.

Siin ei tohiks mitte kahte mõtet olla neil, kellel südame peal seisab vallaomavalitsuse arenemine ning hea käekäik, vaid tahtmine, et sekretääri olemasolu saaks kindlustatud, millega oleks ka kindlustatud vallaomavalitsuse hea käekäik, arenemine ning õitseäeg. Vastupidist seisukohta on vaevalt ette tuua, niihästi sisuliselt kui poliitiliselt seisukohalt, mispärast loota tahaks, et ühelgi seadusandlisel rühmitusel midagi seaduse eelnõu vastu olla ei või, mille Siseminister loodetavasti peastab vallasekretääri palgaliseks ametnikuks muutmise kohta.

Linnade raamatupidajate koosoleku otsused.

H. N.

Linnade Liidu korraldusel peeti 17.—18. septembril Eesti linnade raamatupidajate järjekorraline koosolek, kus peajaslikult senine linna tulude ja kulude nomenklatuur läbiarutati ja mõningate muudatustega vastu võeti. Parandatud nomenklatuur, mis hõlbustaks rahandus-statistiliste väljavõtete ja ülevaadete kokkuseadmist, otsustati tarvitusele võtta võimalikult juba 1926 aastast.

Peale selle võeti arutusele mitmed majandustegevusse kuuluvad küsimused, mis arvepidamist keeruliseks teevad, nende kohta vastavaid sooviavaldusi esitades.

Poleks huvituseta peatada alamal paari tähtsama sooviavalduse juures, mis põhimõtteliselt vahest sündsad korraldamiseks laiematele omavalitsuse ringkondadele, eriti järelvalve asutustele.

Maksva Kerenski seaduse põhjal tohib täiendavas eelarves näidata ainult niisugusi kulusid, mis algeelarve tegemisel polnud ettenähtud ja mis tulevase eelarve perioodini ei või edasi lükatud saada.

Kuid tegelikus elus patustati sageli tähendatud nõudmise vastu: on kassas raha, kohe ilmub vajadus seda millegiks ära kulutada. Põhimõtteliselt otsustab ka volikogu teatud tööd korraldada, kuid täiendava eelarve kokkuseadmise viivitatakse niivõrd, et see vahest siis kinnitusele läheb, kui töö juba tehtud. Arusaadav, et omavalitsuse rahandus selle all kannatab ja keeruliseks läheb arvepidamine, kus sarnaste tööde jaoks ajutisi arveid tuleb avada. Raamatupidajate sooviavaldus väljendus umbes järgmisel kujul: 1) Maksvate seaduste kohaselt tohib täiendavasse eelarvesse üles võtta ainult niisugusi kulusid, mida mingil tingimisel ei või edasi lükata järgmise põhieelarve kokkuseadmiseni ja 2) ka täiendavas eelarves peab vastav tuluallik näidatud olema, nagu laen kapitaalidest ehk krediit-asutustest või mõninga tarvitamata krediidi ülekannet, tingimusega, et ka teistes tulu §§ sissetulek vähemana pole väljakujunenud.

Teine küsimus puudutab eriti erakor-

ralist eelarvet, kus harilikult pikaajalised laenud tuludena näidatakse. Kuid tegelikult kujuneb krediidi saamine sagedasti küsitavaks, s. o. laenu kas ei anta ehk seda saab piiratud määral. Tegelikult aga algavad erakorralised tööd kohe peale eelarve kinnitamist. Laenu lootes tarvitatakse erakorralisteks kuludeks korralise eelarve summasid ning tagajärg on see, et lõpuks, kui laenu üldse ei saa, terve rahandus segi läheb: erakorraliste kuludega on koormatud korraline brüdschet, mis omakord, majandust kängu jättes, puudujäägiga lõppema peab, kuna erakorralisi töid vahendite puudusel harva lõpule

suudetakse viia. Endast mõista mõjub ka sarnane majapidamine halvavalt arvepidamise peale, mispärast raamatupidajad soovi avaldasid, et kunagi ei tohiks eelarvesse tuludena laenusid võtta enne sellekohase kindlustusega eriti laenuandja rahaasutuse poolt, keeldudes igatahes erakorraliste kulude tegemisest korralise büdsheti summade arvel enne tegeliku laenu saamist.

Muu seas arvati sooviavaldusena otsarbekohaseks ka erakorralise eelarve katteks korralise büdsheti ülejääke kasutada ning omavalitsuse eelarveaasta alguseks võtta 1. aprilli, nagu see riigi eelarve seaduseelnõus kavatsatud.

Omavalitsustegelased.

Paul Linna.

Tema lahkumise puhul vallaomavalitsuse teenistusest.

Käesoleva aasta 1. oktoobril lahkus ametist omal soovil Võru vallasekretäär Paul Linna, kes vahetpidamata üle 38 aasta omavalitsuse teenistuses püsinud.

P. Linna sündis 14. aprillil 1861 a. Võru maakonnas Kooraste vallas Koke-Andrusel talu rentniku pojana. Sai hariduse Kooraste valla- ja Kanepi kihelkonnakoolis. 1882 aastal kutsuti ta sõjaväeteenistusse, kust viie aastase teenistuse järele polgu vanemakirjutajana vabastati.

Sõjateenistusest vabastamise järele asus P. Linna 4. juulil 1887 a. vallanõukogu valimise põhjal endise Tilsli ja varsti peale selle ka endise Pragi valla kirjutajaks. Järgmisel, 1888 a., sai P. Linna ka Timmo ja paar aastat hiljem veel Peri valla kirjutajaks. 1890 a. vabastati P. Linna talurahvaasjade kommissari poolt kirjutaja ametist Tilsli, Pragi, Timmo ja Peri vallas ning määrati kirjutajaks Võru valda, kus asjaajamine lohakile oli lastud. Sellel viimasel kohal püsis P. Linna kuni teenistusest lahkumise päevani.

Kogu pikal teenistuse aja kestel on P. Linnal palju raskusi kanda olnud, isäranis ilmasõja ja Saksa okupatsiooni ning enamlaste valitsuse aegadel. Oma ametikohuseid on P. Linna alati hoolsalt täitnud, on vastutulelik ja õiglase püüdnud olla, mispärast ka üldise lugupidamise ära teeninud.

Kogu pikal teenistuse aja kestel on P. Linnal palju raskusi kanda olnud, isäranis ilmasõja ja Saksa okupatsiooni ning enamlaste valitsuse aegadel. Oma ametikohuseid on P. Linna alati hoolsalt täitnud, on vastutulelik ja õiglase püüdnud olla, mispärast ka üldise lugupidamise ära teeninud.

P. Linna tööd vallaomavalitsuse teenistuses hindas ka endine Vene valitsus, mida tõendab see, et teda kolmel korral auraha vääriliseks arvati.

Oma ametikohuste täitmise kõrval leidis P. Linna mahti ka seltskondlikust tööst osavõtmiseks. Nii kiskus ta kaasa Võru „Kandle“ seltsis, oli seltsi juhatuses ja üheks selle seltsi uuesti elule kutsujaks ning püüdis isegi etendustel kaasa mängida.

Valla tulekahju kordadel vastastiku avitamise seltsis püsis P. Linna tervelt 20-ne aasta jooksul kirjatöömehena.

Teeneid on P. Linnal ka ühistegevuse

alal. Just tema oli Võrus praegu töötava tarvitajate ühisuse „Põllumehe“ asutamise mõtte ülesvõtja ja üks selle asutajatest.

Loodme, et P. Linna nüüd, kus ta

vallaomavalitsuse teenistusest vabanenud, oma jõudu ka seltskondliku elu edendamiseks ei keela, muidugi mõõdul, mida temale praegune terviseline seisukord lubab.

Omavalitsuse päevauudised.

Riigi metsaaluste maade teede tegemise kohustuste seadus.

Silmaspidades asjaolu, et maanteede seaduse vastuvõtmine Riigikogu poolt veel mõni aeg viib, kuid arvesse võttes tarvidust kiires korras teede tegemise kohustuste selgitamist riigi metsaaluste maade kohta, sest on tarvilik ärahoida mitmekordist teetegemise jaotust teetegi vahel, peab Vabariigi Valitsus tarvilikuks väljaspool järjekorda maksma panna maanteede seaduseelnõust § 20 (Omaval. kom. ettepanekus § 24), mis selle küsimuse lahendab, ja mis järgmine on:

§ 1. Riigi metsadest antakse tasuta metsamaterjaali kõige avalikkude teede, sildade, trummide, parvede ja nende päraltolomiste, kui ka üldtarvitavate talveteede sildade ehitamiseks ja parandamiseks, kilomeetri postide, teenäitajate ning käsi- puude jaoks ja muudeks teede ehitamisega ja korrashoidmisega ühenduses olevateks otstarbeteks.

Materjalide lähema andmise korra määrab ära teedeminister kokkuleppel põllutööministriga.

Riigi kasutada olev metsaalune maa on vabastatud teede tegemise kohustustest.

Riigi metsade piirkonda kuuluvad põllumajanduslised maad kannavad tee tegemise kohustust üldistel alustel.

Määrus politsei korraldamise asjus

on väljatöötatud ja Vabariigi Valitsuse poolt kinnitatud. Suuremaks muudatuseks selles määruses on prefektuuride loomine seniste maakonna- ja linnapolitseiavalitsuste asemele. On ettenähtud üheksa prefekti, kelle võimkond laiem ettenähtud praeguste politsei ülemate omast.

Suurema muudatuse toob määrus ka kõrgemate politseiametnikkude kohtadele määramise asjus. Seni võivad siin mõjuvalt kaasa rääkida need omavalitsused, kuhu politseiülem määratakse. Uus määrus võtab neilt selle võimaluse täiesti ära.

Politsei aparaadi korraldamisel tahab Siseminister ilma omavalitsuselt nõu küsimata talitada. Selle asemel läheb kõrgemate juhtide, ka prefektide määramine, Siseministri alt Vabariigi Valitsuse kätte.

Vallasekretärid oma seisukorda kindlustamas.

Neil päivil käis Siseministri juures Vallasekretäride Seltsi saatkond, kes ministrile esitas märgukirja vallasekretäride olukorra kindlustamise vajaduse kohta. Saatkonda kuulusid Vallasekretäride Seltsi esimees H. Nurk (Tallinnast), Lehtse vallasekretäär G. Laupa ja Rakvere vallasekretäär R. Hammer.

Saatkond palus Siseministrit esitada Riigikogule seaduseelnõu, mille järele vallasekretärid tuleksid vallanõukogude poolt ametisse valida määramata aja peale, nagu see oli enne 1917 a. Vene valitsuse ajal.

Praegu maksva valimisseaduse järele valitakse vallasekretäär ametisse kolme aasta peale, mispärast ka iga kolme aasta pärast ümbervalimine tuleb.

Senised kogemused olevat aga näidanud, et ümbervalimiste puhul väga tihti vilunumad ja kohusetruumad vallasekretärid tagasivalimata jäävad, sest kui ametikohuseid õiglaselt ja ausalt täita, siis sattuvat vallasekretärid tihti mõne valla kodanikuga vastolusse, kes siis vallanõukogu enamuse sekretääri vastu üles ässitavat. Omal kohal püsida saavat ainult see, kes püüab kõigiga n. n. „oma meeste“ vahekorda luua.

Kõige selle tagajärjel ei saa vallasekretärid küllalt edukalt täita oma suuri ülesandeid riigi ja omavalitsuse huvides. Pealegi mõjub sagedane kohavahetus ja sattumine uude ümbrusse halvasti töötamisvõimaluste peale.

Kui aga sekretäär on valitud ametisse määramata aja peale, siis on tema seisukord ja tegevus rohkem kindlustatud, sest teda võib tagandada kõrgem võim ametialalise kuriteo või oma kohuste halva täitmise puhul.

Siseminister on Vallasekretääride Seltsi seisukohaga täiesti ühel arvamisel ja lubas kohe lähemal ajal vastava seaduseelnõu Riigikogule esitada. Ühtlasi avaldas minis-

ter ka arvamist, et niisugune seaduseelnõu Riigikogu poolt ka vastu võetakse, kuna selle järele on täiesti vajadus.

„Post“.

Teated Maakondade Liidu ja omaval. tegevusest.

Omavalitsustegelaste õigusteadlised kursused

algasid Tartus 3. novembril 41 osavõtjaga. Kursusi avades andis kursuste juhataja H. Avikson ülevaate üldisest hariduse ja teadmiste täiendamise vajadusest ja eriti omavalitsustegelaste teadmiste laiendamise vajadusest õigusteaduse alal. Et kursused sellel alal oma ülesannet hästi täidaksid on kursuste korraldaja poolt püütud häid lektorisi leida, ja õnneks on see korda läinud. Igakülgseks kursuste heaks kordaminekuks soovib ta kursuste korraldaja, E. Maakondade Liidu, ja enese, kui kursuste juhataja, nimel kursustele head tahte jõudu. Avamise järgnes prof. J. Uluotsa sissejuhatavat loeng kõigi loengute aluseks.

Esimesest, kursuste avamise, päevast alates kestab kursustel tõsine töö. Päevas peetakse 6 tundi loenguid, on aga ka päivi, kus loengud 7 ja 8 tundi kestavad, üksikutel päevadel 4 tundi. Seni on loenguid pidanud peale prof. J. Uluotsa vann. adv. W. Jauram, riigikohtunik A. Palvadre ja rahukogu alaline liige K. Tassa. Ainult dipl. rahvamaj. teadlase O. Suursööti loengud algavad kursuste kolmandal nädalal. Ette on nähtud loenguid: prof. J. Uluotsal kuni 18 tundi, riigikoht. A. Palvadrel 16 tundi, v. a. W. Jauramil 16 tundi, rahukogu al. l. K. Tassal 30 tundi, dipl. rahvam. t. O. Suursöötil 10 tundi, kokku 90 tundi.

Kuulajate hulk kasvab iga päevaga. 5. nov. oli kuulajaid juba 52, kuna ülesandmisi 66 oli. Kõige rohkem kuulajaid on Tartu ja Viru maakondadest. Kõik maakonnad, alates Saaremaaga, on kuulajaid annud. Kuulajatest on 39 vallasekretääri ja nende abi, teised on maakonnavalitsuse liikmed, ametnikud ja riigiametnikud.

Kursuste senisest käigust ülevaadet andes ei saa nimetamata jätta üht rõõmustavat nähtust, mis kursuste kõigeparemat kordaminekut ennustab: kursuste juhataja tõendus kursuste avamiskõnes, et on kordaläinud häid lektorisi kursustele võita, leiab kursustele poolt ühemeelseid kinnitamist:

kursustelased on lektoritest otse vaimustatud ja kahjatsevad neid ametvendi, kellel ei ole võimalust olnud kursustele tulla.

Kursused lõpevad 20. nov. kell 8 õhtu.

Vallasekretääride palkade normeerimine Tartumaal.

Tartu maakonnanõukogu otsustas oma viimasel koosolekul „R. T.“ Nr. 69/70 — 1920 a. avaldatud Asutava Kogu poolt 4. mail 1920 a. vastuvõetud seaduse põhjal vallasekretääride palga alammäärad järgmiselt kindlaks määrata:

1) Vallanõukogudele kohuseks teha vallasekretääride palgaks määrata kuus, alates 1. jaanuarist 1926 a. valdades kuni 500 elanikuga — 5.500 marka, valdades 501 — 1000 elanikuga — 6.500 marka, 1001 — 2000 elanikuga — 7.500 marka, valdades üle 2000 elaniku tõuseb palk iga 100 elanikuga 50 marga võrra. Peale selle prii korter ühes tarvilikkude kõrvalruumidega, küte ja valgustusega ja vallamaja juures oleva aia- ja põllumaaga, mille eest sekretäärid rendi ja maamaksud peavad maksma ja kõik muud kohused riigimaade rentnikkudena ühel alusel kandma ehk vallaga selle kohta eraldi kokku leppima.

2) Sekretääride õppinud abiliste palgaks määrata 1. jaan. 1926 a. alates 5.500 m. kuus, õpilastele 3.500 marka kuus ilma korterita ja kütteta, aga korteri, kütte ja valgustusega vallamajas 500 marka vähem.

3) Valdasiid kohustada sekretääri abilisi ja õpilasi ametisse palkama:

Valdades 1000—1500 el. — 1 õpilane;

„ 1501—2500 „ — 1 abiline;

„ üle 2500 „ — 1 abil. ja 1 õpil.

Täendus: Kui kantseleis erakorraliselt palju tööd on, siis võib sekretäär vallanõukogult ajutisi abitööjõude juurde nõuda.

Petseri maakonnanõukogu koosolek
15. oktoobril 1925 a.

1925 a. lisaeelarve
võetakse maakonnanõuk. poolt 2.537.855 m.

suuruses vastu. Kuludena moodustavad selle summa pääsjalikult perekonna abiraha ja lisatundide tasu õpetajatele. Tuludena loodetakse vastuvõetud summa suuruses valitsusest lisatoetust.

Petseri maakonna apteegi lisa-eelarve

võetakse 92.500 marga suuruses vastu.

Trahterimaks.

Tulevaks aastaks määratakse trahterimaks maakonnas 900.000 marga peale kindlaks.

Paadimaksu

määratakse 11 kodanikule kogusummas 10.000 marka.

Suvitusraioonid.

Arstlise komisjoni otsust ja vastavaid ettekandeid ärakuulates määratakse kindlaks 3 suvituskoha raiooni.

Uued õllepoed.

Rahuldatakse 6 palvet õllepoode avamise kohta.

Kauplemine vabamaks.

Muudetakse sundmäärust kauplemise aja kohta maakonnas, missuguse muudatuse järele lubatakse kaubelda ka pühapäevadel.

Suur teede ja sildade ehituskava. Kinnitatakse 1926 a. Teedeministeeriumi arvel ehitatavate teede ja sildade tööde plaan, mille järele on ettenähtud 18 üksikut ehitust, väärtusega üle 25 miljoni marga.

Viru maakonnanõukogu koosolek
24. oktoobril 1925 a.

Aia- ja majapidamise kool.

Eelmise nõukogu otsuse täitmiseks Mõdriku mõisas aia- ja majapidamise kooli asutamise küsimuses on päevakorras selle kooli põhikirja kinnitamine. Kaalutakse küsimust, kas ei ole võimalik aia- ja majapidamise kooli avada põllutöökooli juures Arkna mõisas ja otsustakse põhikirja kinnitamine täna päevakorrast välja jätta ja maakonnavalitsusele ülesandeks teha konkreetsete andmetega esineda, palju kooli käimapanemine maksma läheb Arknal ja Mõdriku. Samadel motiividel otsustakse Arkna põllutöökooli põhikirja muutmine edasi lükata.

Maakonnavalitsuse 1924 a. aruanne

kinnitakse järgmistes summades:

Peatükid	Kulud	%
1. Maakon. nõuk. ja valit.	5.172.444.—	12,01

2. Omaval. järelvalve	682.570.—	1,58
3. Haridus	23.344.698.50	54,20
4. Tervishoid	2.929.955.50	6,80
5. Töö ja hoolekanne	5.313.149.50	12,34
6. Põllumajandus	2.981.457.50	6,92
7. Teed	2.461.293.50	5,72
8. Ärilised ettevõtted	7.000.—	0,02
9. Varanduse muretsemine ja korrash.	99.173.50	0,23
10. Mitmesugused kulud	78.933.—	0,18

Kokku . . . 43.070.855.— 100

Peatükid	Tulud	%
1. Liikum. varand. maks	10.965.032.—	24,63
2. Tulumaks	3.128.296.50	7,03
3. Ärimaks	1.618.205.50	3,63
4. Mitmesug. maksud	1.640.457.—	3,69
5. Toetussummad	19.409.606.—	43,60
6. Tagasisaadavad kul.	906.045.—	2,03
7. Ettevõtete tulud	678.255.—	1,52
8. Varanduste tulud	47.857.—	0,11
9. Mitmesug. tulud	6.125.754.—	13,76

Kokku . . . 44.519.508.— 100

Ülejäägist — 1.830.364 margast — otsustatakse määrata: Mk. 166.500 — Viru Panga aktsiate ostmiseks ja Mk. 1.663.864 — maakonnavalitsuse maja muretsemise kapitaliks.

Toetus ametnikkudele.

Maakonnavalitsuse liigetele ja sisemistele ametnikkudele ning teenijatele lubatakse ühekordse toetusena väljamaksta ühe kuu palk ja perekonna abiraha.

Mälestussamba ehituse toetus.

Virumaa langenud sõdurite mälestussammast korraldava komiteele lubatakse toetust 25.000 marga suuruses.

Lisa eelarve.

Kinnitati lisa-eelarve 1.071.910 marga suuruses (normivilja vahe raha ja selle äratarvitamine teede korrashoiuks).

Alkoholi joogikohtade avamise palved.

Feodor Schläpkini, Oskar Hammerbergi ja Naroova-Jõesuu alevivolikogu palved õllepoode ja restoraanide lubade asjus lükati tagasi.

Arstimaja ostmine.

Lüganuse arsti jaoskonnale maja ostmiseks volitati maakonnavalitsust Lüganuse kiriku juures asuvat endist arstimaja ühes kõrvalhoonetega ära ostma 189.077 m. eest.

Koolimajade ehituslaenu kindlustus.

Roela valla Tudu koolimaja ehitamiseks kindlustati vallale laenu koolimajade ehituse fondist Mk. 2.100.000.—

Sooharimise adra muretsemine.

Päevakorra lõpul avaldakse soovi, et maakonnaavalitsus vähemalt ühe sooharimise adra muretseks ja seda sooharivatele tarvitada annaks.

Põllutöökoolides palju õpilasi.

Põllutöökoolid oli seni eri seisukohal õpilaste vähesuse poolest. Tänavu on seisukord selle poolest mitmel pool muutunud. Nii on Saarema maakonnaavalitsusel Kõljala põllutöökoolis 50 õpilast. Ruumi puudusel uusi õpilasi enam juurde ei

võeta. Samuti on Viljandimaal Aleksandri Eesti Põllutöökoolis õpilasi rohkesti.

Vabad kohad.

Loomaarsti vajab Harju maakonnaavalitsus Raasiku jaoskonda.

Lastekodu juhatajat ja kasvatajat vajab Viljandi maakonnaavalitsus Puiatu lastekodule.

Karjakasvatuse ja majapidamise instruktorigi vajab Viljandi maakonnaavalitsus.

Sekretääri vajab Laura vallavalitsus Petserimaal. Valimine 21. nov.

Välismaade omavalitsused.

Norra uus seaduseelnõu töömuretsemise kohta.

Töömuretsemise asjus maksavad Norras praegu kaks seadust: 1896 a. 12. juuni seadus, millega sisse seati maksuliste büroode avamise lubaandmise kord ning 1906 a. 12. juuni seadus, mis ette näeb teatud arvus kommunades avalikkude ning tasuta büroode asutamist. 1924 a. lõpul tegutsesid Norras viiskümmend avalikku ning kolmkümmend üheksa maksulist tööbürood.

Nüüd aga, ratifitseerides Washingtoni lepingut tööta tööliste kohta, katsutakse erilise agarusega koondada avalikkude büroode tegevust erilise keskasutuse keskasutuse kontrolli alla. Teiselt poolt näeb Washingtonis sõlmitud leping ette maksuliste büroode järkjärgulist ärakaotamist. Et neid määrusi ellu viia ning tervet töömuretsemise süsteemi uuendada, asutati 1919 a. sellekohane komisjon nende küsimuste arutamiseks. See komisjon on nüüd selles asjas väljatöötanud vastava seaduseelnõu.

Esimesena näeb nimetatud seaduseelnõu ette maksuliste büroode kaotamise, väljaarvatud kutsekoolide juures asuvad bürood, millele ülesandeks tasuta muretseada kooli lõpetanud õpilastele vastavat teenistust. Ärakaotamine peab läbiviidama nende erabüroode suhtes, mis tegutsevad alalise lubaga kümne aasta jooksul ja igal ajal

tagasivõetava luba alusel tegutsevad bürood 5 aasta jooksul arvates seaduse jõusseastumise ajast.

Peale selle soovitab komisjon, et Norra tööliste kollektiivne palkamine väljamaale peaks sündima sotsiaal-ministri nõusolekul.

Vaadeldes põhimõtet, mille järele ettevõtte omanikud kohustatud oleksid ettevõttes leiduvate vaba kohtade üle teatama, on komisjon tulnud otsusele, et seda võiks praegusel ajal maksuma panna ainult nendes tööstustes, kus on streigi-kinnitus kassad ning kus sarnane kohustus juba maksev tööliste suhtes. Kuid sarnane korraldus ei pea kunagi aset leidma kollektiiv konfliktide kordil.

Üldiselt tunnustab komisjon õigeks tähendatud töö muretsemise büroode erapooleetuse põhimõtet konfliktide suhtes ning avaldab arvamist, et büroode juhatajad peaksid iga konflikti puhul mõnes ettevõttes neid tööpalujaid sellest informeerima, kes seal teenistust otsivad.

Lõpuks, et kindlustada büroode tegevuse täielikku parteitust, palus komisjonist osavõtja tööandjate esitaja, et bürood samuti informeeriks ettevõtteid kui saadetakse töölised streikijad või lock-aot'i tõttu vabad.

Komisjon soovitab üldist süsteemi laiendada ka merimeeste kohta, asutades kõikides sadamates kohalikud bürood.

„Informations Sociales“.

Riigikohtu seletused.

Kas võib maakonna politseiüleml vallavanemat distsiplinaar korras karistada?

Riigikohus 24. nov. 1924 a. arutades vallavanema abi J. K. kaebtust, otstas tühistada Tartu maakonna politseiülema määruse 17. juunist 1922 a. J. K. distsiplinaar korras karistamise asjus, samuti ka Tartu-Võru rahukogu otsuse 3. nov. 1922 a., kes J. K. kaebtuse eelnimetatud määruse peale tagajärjeta oli jätnud.

Riigikohus otsustas J. K. revisjonikaebuse rahuldada järgmistel põhjustel:

1866 a. vallakogukonna seaduse § 17 järele lasusid vallapolitsei funktsioonid kohaliku vallavanema ja tema abide peal, kuid Asutava Kogu poolt 17. dets. 1919 a. vastuvõetud ja „R. T.“ Nr. 4/5 — 1921 a. väljakuulutatud politsei korralduse seaduses ei ole enam ettenähtud, et vallavanemad ja nende abid oleksid kohustatud mingisuguseid politseikohuseid täitma. Viimastest asjadest tuleb järeldada, et 1866 a. valla kogukonna seaduse §§ 16, 17, 32 ja teised oma maksvuse kaotanud, seega val-

lanema ja ta abide peal politseiõigusi ja -kohusi ei ole. Politsei korralduse seaduse § 37 põhjal on ülematel politseiametnikkudel õigus oma alla kuuluvaile ametnikule märkusi ja noomitusi teha. Valla ametnikkude karistamiseks puudub neil õigus.

Kas võib vallavanem korraldust teetegijaid karistada Balti Kogukonna seaduse § 24 põhjal?

Küsimusesse puutuvat asja arutades leidis Riigikohus 9. dets. 1924 a., et Vabariigi Valitsuse poolt 7. sept. 1920 a. vastuvõetud määruses teede korrashoidmise kohta („R. T.“ Nr. 151/152 — 1920 a.) on ettenähtud, et teetegemiskohuslased, kes teedetegemiseks ja korrashoidmiseks antud käske ja korraldusi ei täida ehk neid hoolitult või puudulikult täidavad, võetakse vastutusele R. N. S. § 29 põhjal, kuna B. K. S. § 24 oma maksvuse kaotanud, mis pärast ja arvesse võttes Politsei korralduse seadust („R. T.“ Nr. 4/5 — 1920 a.) vallavanemal õigus puudub korraldust teetegijaid karistada.

Bibliograafia.

Omavalitsuste küsimustesse puutuvad kirjutused Eesti ajakirjanduses.

Oktoober 1925.

A — r. Omavalitsuste esituskogude täiendamisest. „Vaba Maa“ 1. okt. Nr. 227.

E. Maddison. Kas parlamentarisim omavalitsustesse. „Vaba Maa“ 18. okt. Nr. 242.

Riik ja omavalitsus hoolekanneteostamas. „Päevaleht“ 13. okt. Nr. 277.

— n. Kas muuta alevid linnadeks? „Päevaleht“ 28. okt. Nr. 292.

P. Maa omavalitsused tervenemise eel. „Postimees“ 28. okt. Nr. 292.

A. Männik. Maakondade kirjeldustest. „Postimees“ 28. okt. Nr. 292. Jälle uusi vappisi vaja. „Kaja“ 29. okt. Nr. 263.

Soome maaomavalitsuste ajakiri.

„Maalaiskunta“ (Maakogukond)

Maakogukondade Liidu häälekandja. Ilmub aastas 10 nummert. Tellimise hind aastas Smk. 20.—. Toimetuse adress: Helsinki, Salomonikotu Nr. 1. Formaati peaaegu samasugune kui „Maaomavalitsuselgi“.

Küsimused ja vastused.

Küsimus Nr. 62. Operatsioonide kokkuvõtmisest pearaamatusse kandmiseks.

Kas on kõik nõuded täidetud, kui kõik sissetulekud ja väljaminekud iga operatsiooni päeva lõpul grupeeritakse eelarve nomenklatuuri järele valmistatud kogujatele dokumentidele, kust kuu

lõpul kokkuvõtteid kantakse pearaamatusse, millise „operatsioonil“ lahtreis saaks iga tulu ja kulu üksiksumma ära tähendatud ja kogu sissetulek, samuti väljaminek, ühes summas vastavale arvele kantud?

Kas on soovitatav sarnaseid dokumenta raamatutena, või dokumentidena kaustas alal hoida?

Emsa.

Vastus:

Kui küsimus puutub Amerika viisilist pearaamatut ja kui küsitud viisi juures kassaraamat eraldi peetakse, siis tuleb küsimuse peale jaatavalt vastata, muidugi kassaoperatsioonide suhtes. Itaalia viisi juures läheks kogujate dokumentide lõppsummad muidugi memoriaali kaudu pearaamatusse. Kassa sissetulekute ja väljaminekute eraldamist ja kuuviisi kokkuvõtmist tuleb soovitamaks pidada eriraamatutes, kui kogujates dokumentides, sest dokument peaks ikka korraga valmistatud saama, kuna ta siin kuu jooksul valmineks.

Küsitud viisil raamatupidamine on ülevaatlik ja vähe tööd andev — Ameerika viisilises pearaamatus annavad kassaoperatsioonid kuus ainult kaks rida —, mispärast uus vallavalitsuste jaoks kokku seatud raamatupidamise kava ka selle mooduse järele kokkuseatud on.

Küsimus Nr. 63. Õpetajate kütte ja valgustuse normide asjus.

Kui suures normis on õpetajad õigustatud vallalt prii kütet ja valgustust saama? A. M.

Vastus:

Õpetajate palgaseadus, ettenähes, et vald peab õpetajatele prii korteri, kütte ja valgustuse andma, jätab lahtiseks normi. Ei ole ka mingit muud seadust ega määrust selle kohta olemas. Vastava seadusliku normi puudumine ei õigusta muidugi õpetajaid nii palju kütet ja petroleumi nõuda, kui aga läheb, sest minek võib väga mitmesugune olla, kui aga minna lastakse. Piirita andmine ei

oleks üksi kohaliku omavalitsuse, vaid ka rahva-majandusline kahju.

Kütte andmise kohta võiksid vallad kasutada normi, mis keskvalitsuse poolt üld- ja ka koolide kütte normina tunnustatud. Omavalitsused saavad riigilt kergendatud tingimistel koolidele põletispuid üks kantsüld ahju kohta ja 1½ kantsülda pliida kohta aastas. Selle üldtunnustatud normi vastu ei saaks õpetajad vaielda, ega kohuski teist otsust teha, kui asi kohtu lahendada peaks minema. Petroleumi hulk tuleb vallanõukogul kindlaks määrata seniste kogemuste järele. Nõuab üks õpetaja rohkem, kui norm, millega teised läbi saanud, ühtlaste tingimiste juures muidugi, siis ei leiaks see nõue kuskilgi rahuldamist. Vallanõukogu on määrav asutus vallaomavalitsuse majanduslistes asjades, ja tema õiglane otsus peab kõne all olevas asjas määruseks olema alluvate ametnikkude kohta.

*U.-ü. „Ühistrükikoda Rakveres“
Rakveres, Lai tän. 12. Telefon 135.*

Valmistab omavalitsusasutustele igasuguseid

TRÜKITÖID:

*Aruandeid, raamatuid, plankette jne.
odavate hindadega*

Harju maakonna valitsus

vajab kohe

Raasiku jaoskonna peale vilunud

l o o m a a r s t i.

20 margalise tempelmargiga varustatud palved ühes lühikese eluloo-kirjeldusega ja teenistuse dokumentide ärakirjadega saata Harju maakonna-valitsuse põllumajandusosakonda, Tallinn, Suur Roosikrantsi tn. 12, kust ka lähemaid teateid saab.

HARJU MAAKONNAVALITSUS.

Õnnetus käib inimesi mööda —

sellepärast hoidke, et tema Teid ootamata ei taba. — Seda teha võimaldab Teile

Eesti Omavalitsuste Kinnitus Aktsia Selts „OMA“,

kes teostab:

tuekinnitusi, elukinnitusi ja rahkekinnitusi.

Seltsi põhi- ja tagavara kapitaalid üle 14.000.000 marka.

Madalad preemiad. — Soodsad kinnitustingimised. — Kõik kasu rahvale tagasi.

==== Seltsi juhatus: TARTUS, Lihaturg 7. ====

Omavalitsused, võtke osa Seltsi tegevusest nii aktsiate omandamise, kui ka varanduste „Oma“ seltsis kinnitamisega.

Ilmus trükist

Eesti Maakondade Liidu ja Eesti Linnade Liidu
väljaandel

„Esimene

Eesti omavalitsustegelaste kongress

24.–26. oktoobril 1924 a.“

suures kaustas heal paberil 150 lehekülje suuruses
kongressist osavõtjate pildiga.

— RAAMAT SISALDAB: —

1. Sisukord.
2. Sisukord kõnelejate järele.
3. Kongressi mõte, ülesanne ja eeltööd.
4. Kuidas täitis kongress oma ülesande.
5. Referaadid (kongressil ettekantud E. Maddisoni, J. Jansi, M. Nepsi, M. Juhkami, H. Lauri, A. Allikase, H. Aviksoni, G. Olliku, M. Raudi, J. Reintami, M. Martna, Dr. med. P. Põdderi, O. Tiefi, O. Liigandi, K. Einbundi, J. Sõnajala ja P. Puuseppa referaadid).
6. Esimese Eesti omavalitsustegelaste kongressi protokoll.
7. Kongressi resolutsioonid.
8. Kongressist osavõtjad.

Et raamat esimene selletaoline Eestis, et ta sisaldab omavalitsuste elu põlevamate küsimuste kohta põhjalikke referaate, omavalitsustegelaste seisukohte ja arvamisi ning nende otsusi, ei tohiks see raamat üheski omavalitsusasutuses puududa, ei tohiks ta puududa ühelgi omavalitsuse otsusttegeval tegelasel. Kongressist osavõtjad omandavad ta muidugi kongressi üleelamiste meeldetuletamiseks.

Raamatu hind 250 marka. Omavalitsused saavad
raamatuid väljaandjatelt Liitudelt otseteed tellides, eksemplaride arvu peale
vaatamata, eksemplaari **200 margaga**. Jällemüüjatele protsendid.

Pealadu E. Maakondade Liidu büroos Tallinn, S. Roosikrantsi uul. № 12.

Et raamat piiratud arvul trükitud, tuleb tellimistega rutata.